

us 7-én reggel 9 órakor kezdődik a Budakalászi Faluházban, egész napon át tart, majd június 8-án délben ér véget. (Ezután kezdődik/folytatódik a hagyományos Budakalász-program.) Ha tehát részt szeretnél venni a képzésen, akkor időbeosztásod alakítsd ennek megfelelően!

Ha a képzésen nem kívánsz részt venni, akkor – a szokásos módon – június 8-án dél felé kell megér-

kezned a Budakalászi Faluházba. Itt ebéddel várunk, majd kezdődik a 7. Budakalászi Találkozó.

Tisztelettel és barátsággal köszönt **Halász Péter** az MMI főtanácsosa 0036-30-5780283 és **Romhányi András** a Magyar Kollégium vezetője az MMI tanácsosa 0036-30-2974021

Budapest, 2007. március 10-én

A 30 éves kolozsvári táncházról

Kolozsváron 1977 februárjának egyik csütörtökén (érdekes, hogy a közösségi emlékezet a pontos dátumot nem rögzítette), a bábszínház próbatermében tartották az első erdélyi táncházat. Erre az eseményre emlékeztünk a Bogács – Zurboló Egyesület és a Transzit Alapítvány szervezésében 2007. február 17-én, szombaton a kolozsvári Transzit Házban, egy egész napos rendezvény keretében. Az évforduló gazdag műsorral várta a mindenkori kolozsvári táncházásokat: délelőtt Palocsay Kata játszóháza és a Zurboló Táncegyüttes tagjai által vezetett aprók-tánc nyújtott tartalmas szórakozást több mint száz gyerekeknek, ezzel párhuzamosan megtekinthető volt a 30 éves kolozsvári táncházról szóló fényképiállítás is. Szintén délelőtt a Házsongárdi temetőben felkerestük Sepsi Dezső, Kovács Zoltán Kopek és Könczei Ádám sírját, ahol muzikaszó mellett emlékeztünk a kolozsvári táncház egykori meghatározó személyiségeire.

A déli órákban a média és a széles nyilvánosság előtt zajló kerekasztal-beszélgetésen részt vett – Pozsony Ferenc néprajzkutató szavait idézve – az erdélyi táncház alapító aranycsapata. A kolozsvári/erdélyi táncház múltjáról, jelenéről és jövőjéről tematikájú beszélgetést Pávai István népzene-kutató moderálta. A késődelutáni ünnepi előadáson a kolozsvári táncházzene-kezek, azaz a Regósök, a Tüske, a Tarisznyás, az Ördögszekér és a Bodzafa együtteseket láthatta és hallhatta a népes közönség, ahol felléptek egykori és jelenlegi énekesek, tánc házas táncosok és táncoktatók is. Az előadást természetesen hajnalig tartó tánc ház követte, ahol az ünnepelt zenekarok mellett muzsikált Czilika Gyula és zenekara Kalotaszegről és a magyar lapádi Pirospántlikás együttes is.

Az alábbiakban két részben közlésre bocsátjuk a kerekasztal-beszélgetés rövidített és szerkesztett változatát.

KÖNCZEI CSONGOR

Pávai István: Én azt a témát vetném föl, hogy népi együttes kontra tánc ház, ami ugye ezelőtt harminc évvel arról szólt, hogy a színpadon balettoznak, mi pedig majd itt megmutatjuk a tánc házban, hogy hogyan kell igazándiból. Most pedig fordítva van: a népi együttesek tudják, hogy hogyan kell, és hogyha ráérnek, és ha éppen úgy van, akkor meg-

Hajnalig tartott a tánc ház.

mutatják nekünk, hogy hogyan is kell ezt csinálni.

Deák Gyula: Hadd mondjam el, hogy úgy érzem, igazad van, de talán nem éppen mindenben. Éspedig konkrétan a sepsiszentgyörgyi helyzetről tudok beszélni: az igaz, hogy az utóbbi években fontos szerepe volt a Háromszék Táncegyüttesnek abban, hogy tánc ház legyen, és előfordult régebben, hogy tényleg, ha az együttes turnéra ment, akkor kevesebben maradtak otthon. De hálistennek – mivel pontosan nem ez a cél – el tudtunk jutni oda, hogy ma vígan lehet tánc ház Szentgyörgyön, akkor is, ha az együttes turnézik. És ez tudatos, ezt ki akarom hangsúlyozni, ez nagyon fontos dolog. Például most már van olyan zenésztanpótlás, akik muzsikálni tudnak, amikor a Háromszék zenekara nincs ott, nem beszélve a fúvószenészekről, akik nem tagjai a Háromszéknek, tehát abszolút simán működő tánc ház van, sőt, házigazdája is van, volt háromszékes, aki otthon van állandóan. Tehát csupán azt akarom mondani, hogy Szentgyörgyön eljutottunk tudatosan oda, hogy igenis az együttestől függetlenül működő tánc ház létezik. És azt is hadd tegyem hozzá, hogy nem a háromszékesek látogatják zömével a tánc házát, egyáltalán nem így van, hanem inkább a fiatalok. És ez jó.

Pávai István: Én nem is úgy értettem, hogy ez mindenhol így lenne, csak hogy sok helyen lehet ezt látni. Például Csíkszeredában néhány évvel ezelőtt elkezdtek külön szervezni a Bahia teázóban a tánc házát, pontosan azért, mert a Hargita Együttes miatt nem volt rendszeres tánc ház. Ez amúgy feszültséget is szült közöttük, tehát az együttes nem vette jó néven, hogy alakul egy másik tánc ház. De az önmagában nem baj, hogy egy városban több tánc ház működik, régen Kolozsváron is volt olyan időszak, hogy nem egy tánc ház volt. És hát azért a városaink közül a legkisebb is nagyobb, mint egy falu, és hát ugye

Széken tudjuk, hogy hajdanán legalább három tánc-ház működött, de más falvakban is, így például Csíkszentdomokoson még több is volt régen. Tehát, baj-e az, ha több táncház van, vagy egy helyen kell ezt tartani, vagy pedig? Mit gondoltok erről?

Székely Levente: Én inkább kérdeznék valamit, mert egyszerűen kíváncsi vagyok. Ahhoz, hogy tudjunk beszélgetni, legalábbis azok, akik elszakadtak ebből a közegből, azoknak jó volna tudni például, hogy harminc év után hány ember szereti ezt a műfajt, hány ember táncol, hány ember zenél, milyen városokban működnek táncházak? Mert ennek alapján lehet talán megítélni, hogy ez valóban terjedt, vagy pedig ez a sokszorozó hatása csak annyiban érvényesült, hogy volt egy ilyen kemény mag, akinek a rokonai, ismerősei, gyerekei és üzletfelei körében terjedt. Tehát valóban ez terjed megfelelő sebességgel, és van-e kilátása, hogy tovább terjedjen, vagy megmarad szubkultúrának, egy ilyen kis elit közösség belső szórakozásának? És ehhez én szívesen venném, ha valaki elmondaná, hogy hol van ma táncház Erdélyben, hány ezer ember az, aki aktívan vagy passzívan, de foglalkozik ezzel, hallgat ilyen zenét, igénye van rá?

Pávai István: Én azt nem tudom, hogy pontosan hány táncház van jelenleg, és nem tudom, hogy lesz-e, aki ezt el tudja mondani. Az viszont, ami evidencia, s ami jól látszik, a nyári táncház táborok nagy száma: most már gyakorlatilag azt hiszem, hogy Erdélyben nincs olyan hét nyaranta, hogy ne lenne valahol, akár átfedésben is tábor. Persze tudjuk, hogy a résztvevők közül sokan külföldiek, ami szerintem nem baj, de azért sok hazai is van ott, és én úgy látom, itt is, meg Magyarországon is, hogy ez a számbeli növekedés megvan. Inkább az hiányzik, hogy ezek a táncházak valós autonóm civilszféraként tudjanak működni. És én itt a civilszférát nem úgy értelmezem, hogy létrehozunk egy alapítványt, s ez, mivel nem állami, azért civil, s akkor az alapítvány elnöke majd megmondja, hogy mit és hogyan. Falun, Széken, vagy akárhol nem így működött ez a civilszféra, hanem a legények kezest választottak, a kezesek megszervezték a táncházat. Én azt látom fő problémának, hogy városon még sehol sem láttam olyan táncházat, ahol egy közösség megszervezte magát a táncházat. Tehát nincsenek ilyen valós közösségek, hanem csak virtuális vagy alkalmi közösségek jönnek létre, ahogy mondtátok, egy baráti kör vagyunk mi is, de még mi sem magunkat hívjuk össze, hanem összehív minket egy bejegyzett civilszervezet, aki rendezvényt vagy évfordulót szervez, vagy egy művelődési ház, vagy pedig egy érvényesülési lehetőséggel élni akaró zenekar. Ez régen is így volt, annak idején a legelső táncházakat valójában zenekarok szervezték. Tehát egyszer zenekarok jöttek létre, és mivel ők akartak szerepelni is, meg táncházat is, ezért megkeresték erre a lehetőségeket. Úgy gondolom, hogy létezik meghatározó társadalmi igény a táncházra, meg sokan belekóstoltak ebbe, de ők magukat nem tudják megszervezni, mert a globalizált társadalomban nincs erre lehetőségük, vagy azt hiszik, hogy nincs lehetőségük.

Székely Levente: Valóban városon nem alakultak ilyen mikroközösségek, ezért fontosak a tánc csoportok. Nekem az a tapasztalatom, hogy például Magyarországon ez a műfaj leginkább azzal terjedt, hogy nagyon sok helyen néptánc csoportok jöttek lét-

re. És ezek kialakították saját közönségüket, amelyik már fogyasztója ennek a kultúrának. És itt azt hiszem, hogy minden azon múlik, hogy egyrészt az igény szintet hogyan lehet fenntartani, másrészt ennek az igénynek a kiterjedtségét hogyan lehet növelni, hogy minél többen legyen rá fogékonyak. Mert az a baj, és ebből a szempontból az elmúlt harminc év alatt nem történt sok változás, hogy az előfeltételek ugyanúgy megmaradtak az emberekben, a közösségeknek, a lakosságnak óriási része továbbra is, amikor táncházról hall, vagy autentikus zenéről, táncról, akkor azonnal elutasítja, mivel ez nem modern! S addig, míg a fogyasztói társadalom egyre-egyre rosszabbá válik, és az emberek egyre modernebbek akarnak lenni, a szó legrosszabb értelmében, addig mindaz, ami hagyományos, ami autentikus, annak nincs vonzereje. Akit ez megfog, azt általában azért fogja meg, mert erősebb identitást akar, és ez a kultúrának egy olyan eleme, ami sokkal erőteljesebben segíti az azonosulást, a valamibe kapaszkodást, a valamihez tartozásnak az érzését. Na, most a legtöbb városi ember nem igazán akar tartozni valahova, hanem éppen hogy szétesik a társadalom mikroelemeire, individualizálódik. Most az én kérdésem az lenne, hogy ki hogyan látja, van-e ennek az egész műfajnak jövője vagy nincs? Megmarad ez ilyen szűk körben, vagy pedig esély van arra, hogy – ha más nem – ötven éven belül ezt tényleg fogyasztani fogják, nagy tömegben?

Könczei Árpád: Részben én is egy-két kérdést szeretnék megfogalmazni, másrészt pedig olyasmit

Hégen

szeretnék felvetni, ami valamilyen formában válasz is erre a kérdésre. Én a Duna tévének vagyok szerkesztője, van egy népzenei műsorom. Az annyi amennyi, huszonhat perc szakosodott műsor. Viszont a Duna tévés kollégáim mesélik, hogy akármikor eljövünk Erdélybe, bármelyik szállodában végignyomogatják a kereskedelmi adókat, mindig találunk olyat, reggel, délben, éjszaka, amin népzene szól. Most ne abba fogózzunk bele, hogy az eredeti vagy nem eredeti, hanem arról van szó, hogy mi a közösségi igény szint! Tehát a román közegben, a román kultúréletben valahol ez a fogalom, hogy népzene máshol van. Még egyszer mondom, ne arról beszéljünk, hogy az a sugárzott népzene milyen! És akkor több mint száz évvel Bartók és Kodály indulása után hozzám érkezik olyan nézői levél, amelyiknek az a lényege, hogy X. néni írja: a nagybátyja zeneszerző, s kéri, hogy játsszuk dalait. Miről van szó: a néninek a nagybátyja nótaszerző! Tehát Bartók, Kodály, Lajtha és ugye sorolhatnánk Jagamastól, Kalóztól Pávaiig stb. Ott tartunk, hogy még mindig az van a fejekben, hogy úgy gondolják, a nóta az szintén része ennek a népi kultúrának, és azt kéri tőlem, hogy közvetítsük a nagybátyja szerzeményeit. Tehát vannak ilyen problémák, hogy tényleg nincs tiszta, világos kép a mai napig a fejekben, hogy ez micsoda. De én egy másik kérdést is fel akartam vetni a harminc éves kolozsvári, erdélyi táncház kapcsán, mégpedig azt, hogy van-e zenész, vagy nincs zenész. Mert különböző álláspontokkal szembesültem, hogy

Székely Levente, Papp István Gáza és Pávai István muzsikál. A fényképeket Török Zoltán készítette.

Kolozsváron miért nincs jelenleg rendszeres táncház. Van, aki azt mondja, hogy lehetne rendszeres táncház, de nincs hol. Ezt én nem értem, mert például itt a Tranzit Házban tudtommal minden héten lehetne. Van, aki azt mondja, hogy azért nincs táncház, mert nincs zenész. S akkor ez felveti azt a kérdést, hogy vajon harminc év alatt történt-e igazán előrelépés? Miért olyan periférikus még mindig a hangszeres, vagy egyáltalán a népzenei oktatás Erdélyben? A népzenehez is iskola kell. Ez nemcsak hobbi és nemcsak a család. Tehát, hogyha itt tényleg

Barcarozsnyó

nincs zenész, mert ugye a zenész nem tud ebből megélni, ezért klasszikus zenész lesz, elmegy filharmonióba, mint ahogyan annak idején mi is komolyzenét tanultunk, tehát ha a mai napig nem lehet ebből megélni, akkor valószínűleg ezért sincs rendszeres táncház. És egy utolsó dolog, ami megint összefügg mindezzel, hogy van zenész, vagy nincs zenész: a tavaly megszervezték az első Erdélyi Zeneesztálokozót. Megint ne vitassuk, hogy az jó volt, nem volt jó, a tényeket mondom, százötven vagy százhatvan zenész volt a listán. A listán! Ha ilyen sok zenész van papíron, akkor elvileg van zenész. A valóságban pedig megint ott tartunk, hogy papíron van ugyan zenész, de aktívan, heti rendszerességgel muzsikáló már nincs. Nagyon sok helyen ez a probléma, függetlenül attól, hogy a civil kezdeményezés milyen, hogy van vagy nincs, tehát, hogy egyszerűen nincsenek olyan zenekarok, mint annak idején volt a Bodzafa, Ördögsekér, Barozda stb. Hanglemezre pedig nem lehet táncházat tartani!

Évfordulós gondolatok

A február 17-én összegyűlt folkloristák, együttes vezetők, régi táncházak beszélgetése el-elkanyarodott az amúgy remekül meghatározott iránytól, a kolozsvári táncház múltjának, jelenének és jövőjének boncolgatásától.

„30 éves a kolozsvári táncház!” – hirdette a plakát büszkén és kissé elbizakodottan. Ugyanis, ha levonjuk a muzsika és táncház nélküli éveket, örülhetünk, ha egyáltalán eléri a katonakort. Úgy járt a táncház is mára, mint az a gyermek, akire apuci-anyuci mások előtt mindig nagyon büszke, de valójában, a hétköznapokban elhanyagolja. De most ne akadjunk fenn ezen, lényeg, hogy harminc esztendője sírt fel először a hegedű Kolozsváron, a mozgalom hullámával létrejött táncházban. A februári évforduló jelentősége a kezdetekkor jelen lévő emberek, táncházak akkori hozzáállásában mérhető a leginkább. A kommunista rendszer olvasztótégelyének falára ütöttek rést a mozgalom erdélyi vonalának megteremtésével? A szabadságvágy kézen fogta őket, a zártságban volt igazán édes a percnyi találkozás, amit hetente megélhettek, bizalomban, együtt, tiltottan. Hogy kultúrforradalom volt? Kétségtelenül. A nótaalapú álnépzenevel és műtáncsal szálltak szembe, renegát módon, azzal a meggyőződéssel, hogy értékesebbre, ősbibbire lettek. Nélkülük és Budapest, valamint a Kárpát-medence többi táncháza nélkül ma egészen más fogalmaink lennének a népzeneünkről, népi kultúránkról. Talán megrekedtünk volna a sekélyes népieskedésnél, ahogyan az európai népek többsége. A románok kifejezetten büszkék tévécsatornákon ömlő, ál ősi kultúrájukra, a rend-

Vidombák

szer koholmányában vélik felfedezni identitásuk esszenciáit. A Transzit Házban zajló ünnepség lényege a találkozás volt. Egyesek messze földről, a határon túlról jöttek haza erre a napra. Elénekeltek az „Erdélyország az én hazám, nem német, / Odavágyik az én szívem, míg élek”-et, hogy másnap beüljenek a Volkswagenbe és hazafurikázzanak Nürnbergbe, jobb esetben Budapestre. Mégis együtt volt kis időre az aranycsapat. Pozsony Ferenc köszöntötte így a táncház szülőanyjait, apjait a február 17-i kerekasztal-beszélgetéskor: „üdvözlöm az erdélyi magyar táncházmozgalom aranycsapatát”. A néprajz szak professzora a méltó üdvözlés után hamar a műfaj kommerszialisálódásáról, majd a személyközi konfliktusokról szólt, mint a jelenleg rendszertelenül jelentkező kolozsvári táncház egyik lényeges akadályáról. Sokan feltették a kérdést a régiek közül, hogyan is áll a táncházak szénája Erdély szerte, amire csak részválaszok érkeztek, pedig a Transzit Caféban számos együttesvezető, folklorista és táncház-szimpatizáns volt jelen. Ordító hiányosságot bizonyít ez: nincs olyan szervezetünk, amely a táncházakkal törődne. Nincsenek adataink a helyi egyesületektől, nincsenek információink, mintha senkinek sem lenne igazán fontos a szabadon művelhető, tehát nem színpadi néptánc. A csoportok persze fényes honlapokon reklámozzák magukat, egyesületek állnak mögöttük és összefogó országos szervezetük is van. A biztató tematikával hirdetett kerekasztal-beszélgetés gyakorlati eredményét velősen fogalmazta meg